

Horváth Erzsébet

Moslékember

2. Mesélő

Ez a Kristóf egy hebehurgya alak. Sajnálom, de én ezzel kezdem. A házikóba eredetileg az irodája kulcsát ment keresni, végül megtalálta, a zakója zsebében. Éppen akkor vette észre, hogy ott van, amikor a Stüszinek nevezett porcelán sótartót oda csúsztatta. Akkor a kulcs finoman a porcelán szobrocskaféle hátának koccant, és ettől Kristóf megnyugodott. Többet nem is gondolt rá, talán halványan, agyának valamely apró kis rekeszében azért felvillant egy megnyugtató érzet, hogy hála az égnek, megvan, vagy úgy, hogy lám, máris kiderül, milyen okosan cselekedett, hogy Stüszit a zsebébe dugta, mert az mégis a segítségére volt.

Aztán utána elégedetten rágyújtott egy Sophiáné cigire, amit rövidesen szétaposott a járdán, mielőtt a Wartburgba beszállt.

Csakhogy a bosszantó ügyetlenkedés folytatódott az irodában, de most éppen fordítva. A házikóban az irodája kulcsát kereste, itt meg a házikó kulcsa után kutatva forgatta ki a zsebeit meg az aktatáskáját.

– Hát ennek már sosem lesz vége! – sóhajtott – Ha egy nap ügyetlenkedéssel kezdődik, akkor nincs mit tenni, az úgy is marad.

És nem találta meg, amit keresett, pedig az ott lapult a táskája alján, befordulva a bélés alá, nagy gonoszán, mondhatni sértetten. Aztán persze a táskát, egy önkéntelen mozdulattal, feldúltan az íróasztalra dobta. Mindjárt, miután belépett az irodába. Talán berregett a telefon, ám később legyintett, s abbahagyta a keresgélést, mert minek ügyetlenkedne tovább a tárgyak között. Inkább egy Sophit vett elő, és meggyújtotta.

– A tárgyak ma nagyon bosszantóak tudnak lenni – tette hozzá magában mormolva. Dühösen toppantott egyet, fellökte a fonott szemetes kosarat, aztán összegyúrte, és elhajította a piros csíkos asztalterítőt, és mint valami lapos bőrlabdába, úgy rúgott bele oldalról a saját irodai székébe.

De mindezt még ő is igazságtalannak tartotta, ám annyira tűzbe jött, hogy még Stüszit vadásznak sem kegyelmezett. Pedig neki kellett volna, mert kisgyerekkorától mégis a kedvenc porcelán tárgya. Babamamus a markába adta mindig, ha toporzékolt érte. Holott féltette nagyon, hogy majd Kristóf ügyetlenül, esetlenül nyúl hozzá, és letöri a sótartó szobrocska karjait meg a vállához peckesen támasztott puskáját meg a kalapjáról a lengő pávatollat.

Persze, azelőtt a balul elsült bagós eset előtt volt ez így. Amikor csaknem felgyújtotta a házat.

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

– Most meg ezt találom! – morrant fel Kristóf. És kirántotta a zakója belső zsebéből szegény Stüszit, majd durván az asztalra hajította.

Stüszit csikordulva pattogott a fényesre politúrozott asztalon.

Amúgy ez a Stüszit tényleg egy valódi szobrocska ám, porcelánból ugyan, és rendeltetése szerint csak egy egyszerű sótartó, ennek ellenére igen érdekes darab. Félbe vágott gömbnek is lehet látni, vagy egy formás, csillogó, színes kehelynek, ami kék, fehér, piros és zöld színekkel pompázik, apró, fényes, aranyló, virító gombokkal az oldalán. A kelyhet a vadász a lábán tartja, egyik óvó karja ráfonódik, de csak látszólag, valójában elkülönül a tartótól. A másik karjával hetykén a vadászpuskát szorítja. Stüszinek a fején kalap is van, aminek az oldalára tapadva lengedezik a csinos pávatoll. Mondom, mint a kártyában. Aki eredetileg megformázta, annak egész biztosan a magyar kártya volt a minta.

Stüszit látszólag egy hétköznapi tárgy. De a maga idejében, úgy ötven éve, nagyon is gyakori sótartó féle volt, a jómódú falusi otthonokban mindenképpen. Kicsi és kézre álló. Olyan holmi, amit a szekrényekre, komódokra gyakran kipakoltak a gazdaasszonyok, mert mutatós volt. Az ilyen hetyke porcelánvázákat régen kedvelték.

Most meg Kristóf, haragjában, éppen letöri szegény Stüsziről azt az óvó kart. A gonoszkodó művelet végrehajtása közben Stüszit peckesen tartott puskája darabokra hullik, meg hát, fájdalom, de a kalap széléről a pávatoll is leválik. Sőt, a végén még Kristóf ki is hajítja a megcsontított porcelándíszet. Úgy ahogy van, a papírkosárba repül éppen.

Jaj, kár a gyönyörű darabért! Még így meggyalázott állapotában is használható volna, akár sótartónak is. Elálldogálna a talpán egy darabig az a kiöblösödött, csillogó porcelánkehely. Még vagy ezer évig is. Ehelyett szegény szemrehányóan küldözgeti a papírkosárból kék és ezüst sziporkáit. Úgy tűnik, Kristófra ez egyelőre hatástalan.

Csoszszanások hallatszanak az íróasztal és a könyvszekrény között, tétova lábak meg-megakadó surranásai ezek. Nincs sok értelme a keresgélésnek. Annak a kis faluvégi parasztházikónak a kulcsa, legalábbis úgy tűnik Kristóf számára, nem lehet az irodában. Mert elveszett. Holott éppen, hogy ott van, az is a papírkosárba csuszszanva hever. Az a vékonyka, cirádás szélű vasdarabka. Kristóf a porcelándísz után azt is kihajította a szemetesbe. Véletlenül, persze, amikor a táskája aljáról összefogdosta a gyűrött papírzsebkendőket meg a jegyzetelésre oda dugott papírkákat, akkor fogta össze velük valahogy a kulcsot. Olyan feldúlt volt, hogy nem figyelt fel az apró, koccanó hangra, amikor a kulcs Stüszit lábához ütődött a papírkosárban. Amúgy a hangot elég jól magába itta az összegubancolódva hányódó sok géppapír, a félresikerült fogalmazványokkal teli lapok gyűrött

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

halmaz. Az a sok ismétlés. Azokkal a hülye, régi jelentés lapokkal, amik egytől egyig, szinte szó szerint ugyanazt fejtették ki.

– Útközben hagyhattam el – vélte Kristóf. – Kicsúszott a kabát bélése alól, s aztán a súly lefele irányította, egészen a hülye felfeslésig a szövetkabát alján.

Azt a kis láthatatlan, feltűnés nélküli rést persze rég bevarrhatta volna. Az semmiség lett volna, de mikor volt Kristófnak az elmúlt hónapokban ideje bármire is.

Már alig hallatszanak a csusszanások a papírkosár alján, helyette élénken ropognak és zizegnek a frissen oda hajigált gépiró lapok meg az összegyűrt újságok, kettétört ceruzacsonkok, zörgő csokiburkok.

Mert ezek ütődnek most egymásnak.

Ilyen az, ha valahol a takarítónő egy hétig sem üríti ki a főnök íróasztala melletti papírkosarat, mert nem az van a fejében, hogy a főnök kedvében járjon, sokkal inkább a legfrissebb irodai és műhelyi meg mindenféle pletykák duruzsolnak a fejében, és amint teheti, siet a hosszú folyosóra, ahol a másik két kolleginával mindent kitárgyalhat alaposan.

Kristóf éppen a tele papírkosárba mélyeszi ujjait, kotorász a kidobott kis kedvence, jelen esetben Stüsz. után. A vályogházikó kulcsát először észre sem veszi, az pedig reményvesztetten bucskázik mind lejjebb, a papír gombócok legaljára. Aztán mégis a kézfejéhez ér az a kulcs, és Kristóf menten kiveszi onnan, majd azonnal a táskája alá vándoroltatja, ahol jóízűen fészkelődik újfent a bélés ráncai között az a kulcs.

– Megvagy, te kis pöffeszkedő! Most utoljára kegyelmezek meg neked. – Sziszegi alig hallhatóan, miután újra a papírkosárban matat az ujjaival. De azért örvend. Mennyire kézreálló a kis bestia! Azonnal meg is fedi Stüszit.

– Tévedsz, ha azt hiszed, kikerülsz itt a fő helyre. Nem fogsz nekem díszleni az íróasztalom sarkán. Meg a könyvespolcon sem, túlságosan feltűnő ahhoz a vigyorgó pofád, Stüsz!

Még hogy te arra az igazságra emlékeztető mesére utalsz, ami szerint a legdrágább kincs a só. Még hogy egy ilyen elavult, giccses porcelán, egy ilyen kommersz holmi, beszólogasson nekem!

– Mars a zsebembe, szépen csak lapulj a zakó alján, onnan nem látsz semmit!

Megint rágyújt, az ablak elé állva, aztán halkán mormolja:

– Megcsonkítottalak, hát aztán! Mert megérdemelted. A karjaid, a puskád meg a kalapodról a hetyke pávatoll most a papírok alatt hever. Szípirtyó Gizus mamus, a takarítóm hamarosan kiüríti a szemetest, és te a nagy fekete badellába kerülsz, amit legkésőbb hétfő délelőtt elvisznek innen. Nincs

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

időm veled tovább huzakodni, pár perc múlva hét óra. Jön Gizus máris felfele a lépcsőn, hozza a partvisát és a törlőrongyait. Én meg kihúzok innen, mire ideér.

– Túl sok figyelmet áldoztam rád eddig, Stüsü. Gondom van. Csak azt a hülye hibát ne követtem volna el! Csak ne öntettem volna ki a moslékot Gáz Petyával a hasadékba. Az az ütődött, bőszen vontatta az edényt. Elrothad. Ismételtette nekem.

Rosszul esik kimondanom, de hibáztam. Elismerem. Ne ficáncolj annyit a zsebemben, te is rosszul jársz! Karodon, puskádon és a pávatolladon kívül elveszítheted a fejed is. Ahogy én, ugye. S ez a nagyobb baj. Teszem hozzá.

Talán elfér ott a csalánosban mégis az a bödön moslék. Hát persze. Egy hétig, kettőig, addig még egybe marad, aztán eloszlik, addigra az a trampli majd intézkedik. Elvégre az ő dolga lenne.

E szavakkal, így, ilyen feldúlt, tanácstalan állapotban morgolódik magában Kristóf, a főnöki irodában, kora reggel.

Ideje elmesélnem, nem halogathatom, hogy hogyan kezdődött ez nála. Az az, kimondom hát, a tárgyak túlzó komolyan vétele.

Egyszerűen, mondhatni mint bárki másnál. Eleinte csak félmondatokban, egy-egy felhördülésben fejeződött ki e jelenség. Kétségbeesett jajszókból. Az úgynevezett tárgy komolyan vétel. De kivel ne fordulna elő, hogy ráfordul a bejárati ajtóra: – Nyílj már, te lomha! – Vagy a konzervnyitóra is ráfordul az ember, mikor kiszalad a bádogfedél alól az a kampó, és esetleg belecsúszik az ember tenyerébe. Hogyne fordulna elő akkor, hogy felszisszen haragosan és a konzervnyitónak odamondogat. Pláne, ha a vére is ömlik, végig a karján. Meg ha egy fiók beragad, akkor is mondja az ember a magáét. Hogy te rohadék. És ki ne érezne őszinte felháborodást, látva az előszobában sorakozó sáros cipőit, vagy a konyhakredenc szélén alattomosan lapító ragacsos törlők láttán is megtörténik, hogy feldúltan szólogat a tárgyaknak.

Különösen egy dohányos alak, mint Kristóf, aki a szenvedélye ellenére rühelli a tele bagzótálak látványát.

Ám Kristóf, ezt azért megjegyzem, mindig is lágyabban és hosszabban nyilvánult meg az ilyen hasonló helyzetekben. Ezen árnyalatot, mint erényét jelzem. De hát a lényeg a lényeg, hogy a tárgyak és ő régóta beszéltek egymással. Kétségtelen, hogy először csupán az egyszerű, személyes gondolatait osztotta meg velük, olyanokat, hogy rosszul aludtam, elegem van az egészségből, de jó is lesz nekem ma, ilyesfélét.

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

Ugyan már, ezeket bárki következmények nélkül mormolhatja, még az utcán is. Nem viszik érte zárt intézetbe, de még csak meg sem ütköznek rajta. Olyan másvalakik meg pláne nem, akik szintén hasonló cipőben járnak. Adott esetben, ugye. Vagy tán ez is tovább árnyalható dolog?

Tagadhatatlan, ugye, hogy itt ráakadtunk egy mindennapos mozzanatra. Ami persze veszélyes módon arra is alkalmas, hogy az ember gyanakvását saját balgasága irányába szépen elfojtsa.

Bonyolult az egész. Azt mondom. Nagyon is.

Kristóf idővel persze kezdett olyasmiket kikottyantani, főként, ha egyedül maradt, s ez gyakori volt, amik nem fértek bele az efféle rövid közlésekbe. Ebbe ő valahogy jobban elmerült, mert nem volt senki barátja. Különösen, amióta kinevezték Végháza munkaterápiás és rehabilitációs intézetének az igazgatójává. A Fővárosi Szociális Otthon egyik kihelyezett Intézetébe, a Főszociba, amit az ott dolgozók és az ápoltak is gyakran Vicsorgónak becéztek. Afféle szelíd elfogadás van e megnevezés mögött, de nagyon is megragadja az itteni folyamatok lényegét, ezért is maradt meg olyan kipusztíthatatlanul a fejekben.

Visszatérve Kristófra, ő ugye azóta ilyen feldúlt, amióta Angyal elvtárs, a megyei párttitkár lett a főnöke, aki a jól tájékozottságáról és a szigoráról ismert. És különösen azóta nagyon feldúlt, amióta az első munkahéten rádöbbsent az általa irányított intézetben uralkodó viszonyok lehetetlenségére, hogy ide ugyan őt az első embernek tették, de ez még számára is roppant kétséges valami, mert gyakran inkább egy utolsónak érzi magát, és ezen kellőképpen bosszankodik. Meg az is nyilvánvaló, hogy az a sok tohonya, akikkel itt összetalálkozott, éppen egy utolsónak nézi őt, vagy még annak sem, leginkább levegőnek. Ezért is van – mondhatnánk – mert igen kézen fekvőnek tűnhet, hogy Kristóf a Stüszinek nevezett porcelán kehely alakú sótartóhoz beszél, és olyan hosszú közlendői vannak a használaton kívüli tárgynak, amiket talán jobban esne a nem létező barátainak, vagy esetleg a haveroknak elmondani. Ha volnának ilyenek körötte.

Hétfő van, bizony, mához egy hete és két napja nevezték ki a Fővárosi Szociális Otthon Végházai Kihelyezett Intézetébe, a Főszociba őt szakmai igazgatónak. Kristóf e gondolat hatására jóleső lazasággal visszaereszkedik az íróasztala előtti székbe, rásimít a zsebében lapuló Stüszidomborulatára, és kelletlenül elnézést kér magában Babamamustól is.

Ja, még megjegyzem, hogy a hely postai címe is érdekes lehet: Végháza, Felszabadulás útja három. Igazságtalanul becézik Vicsorgónak az itteniek. Ám megjegyzem azonnal, még egyszer is felhívva rá a figyelmet, hogy igen emberközpontú, kivételesen barátságossá alakított intézet. Nem bolondokháza, és nem is elfekvő, csupán egy munkaterápiás és rehabilitációs intézet. Igen, úgy van. Most már

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

sejthető, hogy felépülőfélben lévő lelki sérültek és alkoholisták, legtöbbször pediglen a két kategóriát egyesítők számára életre hívott zárt intézet.

3. Kristóf

Késő van. Üldögelek a főnöki lakrészemben. A sötétben, egy fotelban. Fél órája töprengök.

Legjobb, ha rágyújtok egy Sophira. Erre tértem át, jobb cigi a Fecskénél, naná!

Főnök lettem, tudod, Stüsü! Azért, mert lélektanász vagyok. Nyolc éve végeztem az Eltén. Igenis ennek az intézetnek a fenntartása és működtetése az én feladatom. Nem kevesebb.

Babamamus szerint az ilyen diploma, mint a pszichológusi, semmit sem ér. Terápiás munkát is végzek. Mondjuk úgy, hogy tudományos tevékenységet. Nemcsak főnök vagyok. Másik lélekgyógyász nincs Végházán. Nem is lesz. És nem is lehet.

Nagy a felelősségem. Nagyon nagy. De én ezt vállaltam, így akartam, és akarom ezután is. Jobban, mint bármikor.

Buzog bennem a tetterő, mondjuk így. Tudod, Stüsü! A pezsdítő mámor. Van, mi lelkesítsen. Több fizetés, külön iroda, saját telefon, és nem melleleg a kezem alá dolgozó beosztottak. Úgy ám! Babamamus hanyatt esne, ha ezt látná. Egy birodalmam van, amit megszereztem magamnak. Látod, így érzek.

És az esti órákban gyakran felidézem az ideérkezésemet. Mert nagyszerű volt az a reggel. Várjál csak, mikor is volt pontosan, az az, április másodikán.

Hajnali hat órákor, ugye, elég korán. Éppen tavaszi napsütésben léptem át az irodám küszöbét. Nem érkezett semmiféle bűz még a badellák és a konténerek felől. Friss illatok jöttek, nagy felhőkben. Onnan szemből, az intézetet körbe ölelő ligetek felől. Az erdőből, aminek most a komor árnyaival szemben ülök.

Akkor áradt a fák közül, a lucskos aljnövényzetből az a kitörő édeskés pára: a sarjadó füvek, az első virágok és a bomló fakérgék érdes szaga, meg a kipattanni kész rügyek émelyítően nyers illata. Milyen csodás volt! A dússá váló növényzet és a szédelő falombok semmivel össze nem téveszthető frissessége. A nyitott ablakon át áramló levegő milyen megkapóan keveredett az iroda por és papír szagával! Volt még valami másféle pára is. Szinte meglepett, olyan nehéz és fojtó volt. Kutattam a forrását, de nem leltem. Igen, igen, az a fura, olajos gépszag. Érezted azt te is, és a mai napig benne van az iroda levegőjében.

Idegen, nyugtalanító, nyavalyás szag. Nem bírom felderíteni az eredetét. Gyanakszom a tisztítószerekre, az ultrára meg a hypora. Valami ipari fajtát kennek szét. Talán Gizus túl nagy

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

töménységben használja. De nem, ezt jobb, ha elvetem. Másféle dolog tapad olyan merően a fotelokra és az íróasztalra. De igazad van, okosabb, ha Gizus előtt a fintorgással felhagyok.

Az iroda ugye, a korai időpontnak megfelelően, üresen fogadott. Egy vaskos hamutartó és egy öblös barna köcsög várt az íróasztalon, benne egy csokor toll és ceruzák. Mögötte a nyitott, polcos szekrény, szakkönyvek, közlönyök, legalul egy halomban írógéplapok, borítékok. Ezt így még rendben valónak találtam.

Vékony rongyszőnyeg futott az ajtótól az asztalig. A rojtok is ki voltak fésülve. Előző nap alaposan kitakarítottak. Majd előkerült Sudárné Gizus, a takarítóasszony. Fél hétkor, akkor kezdett.

Óvatosan matatott vagy fél órát a földszinten, aztán följött a folyosóra, és zörömbölni kezdett a bádoggal. Nem bírtam türtőztetni magam, odamentem hozzá és bemutatkoztam neki.

Élemedett korú, barátságos asszonyság a Gizus. Kék köpenyben, fején kék pöttyös kendővel, mackónadrágban dolgozik. Igazgató elvtárs, így szólított. Illett a helyzethez, mint a jóreggelt vagy a jónapot. Másnap már Kristófnak szólított.

Oldalra hajtott fejjel, az arcomba sandítva feltett mindjárt vagy öt kérdést. Nekem pedig rögtön mindenre tudnom kellett válaszolni. Magam éreztem rá a késztetést, hogy megmondjam, mikorra mossa fel a kezelőt, meg hány kórteremben cserélje ki a rácsos ágyon a matracot, és még nem is tudom, miket kérdezett. Olyan apróságokat, amikre nem kellett volna válaszolnom semmit, mert ugye fogalmam sem volt még a dolgokról.

Az elvtársnő megszólítás viszont nem ment. Elsőre nem. Nagyon idősnek látszott Gizus, hozzám képest. De így is van, ötvenhárom éves. Az ötödik kérdése után azt mondtam neki, csináljon mindent ugyanúgy, ahogy eddig tette. Abból talán nem lehet gond.

Alighogy kiszabadultam ebből a helyzetből, ott hagyva Gizust a bádoggal, rögtön csörögni kezdett a telefon. Terike keresett, a bájos és mindenkinél mindent jobban tudó Fényes Teréz. Aki akkor is, meg azóta is rögtön rám hozza a frászt, amint negédes hangon beleszól a telefonba, valahogy így: Terike vagyok, Angyal elvtárs titkárnője

Ki más is telefonált volna, az első munkanapomon. Ellenőrizte, hogy a helyemen vagyok-e, és mellel figyeltetett az újabb szállítmányra.

– Délután három körül, két férfi — hadarta nekem.

Szállítmány alatt – nyilvánvalóan – új betegek fogadása volt értendő. Amitől mindjárt kirázott a hideg. Elképzeltem azokat az izzadó, hallucináló alakokat, akik esetleg két hete majdnem belepusztultak valami alkoholmérgezésbe, vagy agyon gyógyszerelték magukat, és túlestek egy gyomormosáson, és most az én felügyeletem alá rendelt intézménybe tartottak velük egy Barkassal.

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

Letettem a telefont, szaladtam a kezelőbe – avagy nevezzük ápolói szobának – ahol már vártak az első eligazításra az intézet alkalmazottai. Nem csupán azok, akik éppen szolgálatban voltak aznap reggel. Bejött az összes, látni akarták az új főnököt, Angyal elvtárs választottját. Engem, a törtető lélektanászt, aki nélkül, ugye, jól meg lettek volna.

Mind egymás hátába szuszogva várt. Idegesítő, sürgető pillantásokat vetettek rám. Középen Beles, azaz Kovács Béla, a belgyógyász: ja, az a hófehér hajú, lány arcvonású fickó. Aki jobban érti itt mindenkinél, hogyan működik az emberi test, miként emésztődik benne étel és ital, és a lelkek rekeszeibe visszagyűrt összes kétség és a ficánkoló remények. Ő úgy tesz, mint aki ezeket mind jól tudja. Lejött nekem nyomban, ő persze a körötte lévők tudomására is hozza ezt rendszeresen. Hogy hozzá érdemes fordulni mindenféle fájdalommal és rendellenességgel.

Beles negyvenöt múlt, korához képest karcsú. Laza testtartással álldogált akkor a munkatársak gyűréjében. Az első másodpercekben máris a szemem közé eresztett egy biztató mosolygást, amit nem tudtam mire vélni.

Beles mellett ácsorogva hunyorgott Pata Sanya, azaz Szántó Sándor, a patológus, a kórház másik orvosa. Szintén negyven feletti férfi. Kettejük hivatottak, ugyebár, az orvoslást képviselni a Vicsorgóban. Értve ezt a testi bajokra. Patának a térdéig lógott a fehér kórházi köpeny. Nem gombolta be, biztos azért nem, hogy ne látszódjon alacsony természetén annyira a kidomborodó pocak. Vastag lencséjű, sötét keretes szemüveget viselt.

Ő aztán egyszer sem fúrta tekintetét az arcomba, mint Beles, sem lekezelően, sem nyugtalankodva. Aznap ő volt ügyeletben. A háta mögött posztolt két férfi ápoló, Kiss József és Kovács Feri, végig folyamatosan pásztázták Patát a tekintetükkel. Egy darabig biztos összekeverem a nevüket. Hasonlítanak egymásra, mind a ketten harminc évesek, egyformán barna hajúak, sápadt arcúak és készségesek. Rendes formák, akár meg is kedvelhetném őket. Serényen segédkeztek a bemutatkozás után Patának a gyógyszer szállítmányok kipakolásában, aztán siettek a veteményeskertbe, felügyelni a munkákat. Láttam azt is, hogy kapálnak és cipekednek az ápolottakkal.

Szerencsés dolog, hogy az irodám ablakából szemrevételezhető az udvar meg a szántóföldek. Tudod, Stüsz! Ellátni egészen a postaútig. Rálátok innen a Nyúldombra meg a hasadéokra. Tavasz lévén, veteményezés, palántázás és krumplivetés ideje, éppen elegendő a dolog, nagy a mozgolódás odakinn.

Szóval Kiss Józsi és Kovács Feri türelmesen várakoztak a továbbiakra. Sötét nadrágot és fehér köpenyt viseltek, mint a dokik, csak az övék, akár egy ingféle, rövid volt, és némileg elhasználtabb az orvosokénál.

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

Nem nagyon volt mit mondanom, egyiküknek sem. Igazából, arra vágytam, hogy minél előbb kiszabaduljak a pofa vizit alól. Annyira lejött, az udvarias fogadtatás ellenére, hogy ezek az arcok nagyon jól megvoltak nélkülem.

Gáz Petya volt a kivétel, aki szerencsétlen, együttérzőn pislogott rám. Pata vállalai mögül. Fölé hajlott Patának, a magas, hórihorgas alakjával. Legrégebb lakó az intézetben, már-már alkalmazott, és nem ápolott. Ennek megfelelően bánnak vele itt, ezért keveredett oda a bemutatkozásomra. Akad feladat a Vicsorgóban elég, sok olyan, amiről szívesen lemondanak az ápolók, és jó, hogy Gáz Petyának elég egy intés, és ott terem. Feltakarítja a hányásfoltokat is a mosdóban meg a kórtermekben. Meg még mást is. De azok a rondaságok ne kerüljenek szóba. Babamamus biztos rám rivallana, hogy szarpucoló lettem én is.

No meg Gáz Petya húzza ki az udvarra a konyha hátsó bejáratán, minden kérdés nélkül, az ételmaradékos badellát is.

Elmegy még egy Sophi, aztán folytatom, Stüsi... Szóval, Belestől két lépésre, a hosszú asztal mellől méregetett Zsugor Mancika meg Szeges Lili. Az ápolónők. A Mancika az sovány, ötvenes, gyanakvó arckifejezéssel és hozzá magasra ugró, keskeny orral. Elég mulatságosnak tűnt a kinézete elsőre, meg azóta is.

Lili jóval fiatalabb, csak harminchárom éves. Telt és kényelmes mozgású nő. Kissé álmatag a tekintete. Nem sok vizet zavaró fajta. Talán neki mernék szólni, hogy tegyen meg a kedvemért ezt azt, ő aligha faggatózna. Ha jól érzékelem én ezt, az első hét után.

Sejthető egyébként, hogy Mancika a szigorával kinevezte magát az ápolók irányítójának, szerintem ez a többieket nagyon nem is zavarja.

Igen, Lili lehetne a segítségemre. Miben, miben Stüsi? A tárgyterápiás foglalkozásaim megvalósításában. Ahogy elnézem a szolgálatkész mosolyát.

Bizony! Eljött a kihagyhatatlan alkalom, és én megteszem, kár ellene ágálni.

Elszívok még egy Sophit, aztán lefekszem.

Róla sem meséltem, Stüsi, a titkárnőről. Slankiról, Slank Klára asszonyságról. Kortalannak tűnő, amúgy meg negyven éves. Ő az árnyékom, reggeltől estig a közelemben téblábol. Nevetséges, ahogy eljártssza, mennyire szorgos. Az irodám előterében, abban a kis keskeny folyosófélében lakozik, onnan lesi a kívánságaimat és persze minden mozdulatomra és cselekedetemre kíváncsi, ha hagyom. Együttérző mosolyát küldve felém lapít az íróasztalánál, az irattáros meg a postai küldeményeket és egyéb papírhalmokat és vaskos dossziékat őrző szekrények szomszédságában. Elég keskenynek

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

látszik a helye a gépeléshez és a jegyzetelgetéshez, de mivel a nevéhez illően csontsovány, látszólag kényelmesen elfér ott, és fáradhatatlanul szöszmötöl az előtérben.

Mindjárt az első nap magamra zártam az iroda ajtót, és megmondtam Slankinak, kopogtasson, mielőtt belép hozzám, ha meg én kitárom az irodám ajtaját, akkor az maradjon is úgy. Slanki megértette. Nincs is ezen mit magyarázni. Ha netán jönnek hozzá az orvosok vagy az ápolók, valami beszélgetésre, azt én hallani akarom. Lehet, kínos nekik, és nem örvendenek a figyelmességemnek, de ennyi bajuk legyen.

Nem szabad elfelejtenem, az udvarias fogadtatás ellenére sem, hogy ezek együtt nagyon megvoltak nélkülem. Nem túlzottan vártak ide. Az lehetett csak egy lesújtó hír, amikor Angyal ideszólt a pártközpontból Slankinak, hogy az Etuskájukat leváltják, és helyette egy pszichológus végzettségű főnököt helyeztetnek föléjük.

De mit érdekel ez engem! Ez jutott nekik is meg nekem is!

Odajöttek még az udvari munkások is, azon az első, bemutatkozó reggelen. Két jól megtermett, közömbös tekintetű fickó a faluból. Gondolom, az intézet közelsége miatt vállaltak munkát a Vicsorgóban. Na meg a konyhai személyzet is megjött, a szakács, egy nagydarab, úgy huszonöt év körüli, cammogó járású fickó, két kitelt asszony, középkorúak és rózsásan kerekded arcúak, és persze velük tartott Etuska is, a konyharészleg vezető. Aki ugyebár előttem volt itt a főnök, akit Angyal elvtárs leváltott. Vele már találkoztam.

Kék köpenyt viselt mind a négy konyhai dolgozó.

Dobos Etelka, Etuska, az a szemtelen nőszemély is. Aki a kigombolt köpenyében, és a vállán verdeső, lazán szabadon hagyott szőke loboncával, a billegő járásával szintén leblokkolt a többiek között.

Etuskát látva, végképp elment a kedvem mindenféle bemutatkozástól meg ostoba pofa vizittől. Elhadartam még azért gyorsan, hogy hoznak két ápoltat, szóltak a pártközpontból. Intézzék a fogadásukat úgy, ahogy máskor tették. Bólintottak, jelezve, nem lesz gond, mennek a dolgok itt, mint a karikacsapás. Felbátorodva belefogtam, azon melegében, annak a taglalásába is, amit a keletkező moslék elhelyezéséről mindenképpen el szerettem volna nekik mondani.

– A maradékkal a mutyizás a népgazdaság megkárosítása. Nem osztogathatjuk szét a moslékot, csak úgy a kényünk kedvünk szerint. Elvégre a szerves hulladékot komposztálni lehet, ma már van ennek bevett gyakorlata. De várom a javaslatokat, elvtársak. Értik? Ezt a mihez tartás végett említem.

E mondatok hallatán a két orvos felkapta a fejét, nyíltan kifejezték meghökkenésüket. Az ápolók lapítottak, Zsugor Mancsi tekintete lágyult meg némileg. Nem teljesen értettem a reagálást, hiszen én csak Angyal elvtárs kérését hoztam fel.

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

Ezek úgy bámultak rám, egyetlen szó nélkül, mint akik megnémultak. Vagy összebeszéltek. Esküszöm, egyszer csak kezdett rémleni, hogy leereszkedő vigyor lapul némelyeknek a képén. Hümmögtek valamit, majd tovább hallgattak. Mondhatom, szépen kiprovokálták belőlem, hogy fogalmam sincs egy munkaterápiás intézet működéséről.

Valahogy észbe kaptam, felemeltem a hangom, és rájuk ripakodtam.

– Menjenek vissza a helyükre, végezzék a feladataikat! Elvtársak! – Biggyesztettem oda az elmondottakhoz határozottan. – Minek bámulnánk itt egymásra, mindenki tudja, mi a dolga. Lásza el rendesen ezután is, és bármi történik, jelentést kérek.

Saját meglátásom szerint rövidre fogtam.

Na nem bánom, egyértelmű voltam, mindjárt elsőre, érzékeltettem azt is, ki a főnök az intézetben.

Etuska, a csoportosulásban leghátul, elkezdett somolyogni.

Ám a moslék kezelésének említésére ő sem reagált, pedig szándékosan vizslattam az arcát. Nem nézett a szemembe sem. Sőt valami könnyű jókedv látszott rajta. Ekkor meg, egy kóbor érzés folytán, vonzónak találtam, és ugyanakkor ellenszenvesnek is: mert az volt bennem, ha megszólalna, azt rebegné, hogy a moslékről vallott nézeteimből, amikről ráadásul én nem is tehetek, hiszen azok tényleg Angyal elvtárstól származóak, azokból itt baj támadhat. Szóval egész biztosan azt rebegte volna a többiek felé, képmutatóan, hogy ebből nagy kalamajka lehet. Mintha én valami hülyeséget vettem volna fel.

A lábaira siklott a tekintetem. Fűzős, ápolói védőcipőt hordott, erős vádliján szorosra tekerte a fűzőt. Halvány pihéket fedeztem fel a bokája fölött, még harisnyát sem húzott, a világoskék köpenye éppen csak a térde alá ért, és az a köpeny bizony rendesen ráfeszült a combizmokra és a csípőre, és vidáman kisimult a domború mellein meg a kecses vállain. Karcsúnak éppen nem volt mondható Etuska, inkább formásnak. Ez a jó meghatározás az ilyen testalkat esetében.

Tekintetem a feje fölé irányult, nehogy még kezdeményezzek vele szemben valami kedélyeskedést. Inkább érezze a perszóna, hogy az a legjobb, ha mi ketten tisztas távolságból méregetjük egymást.

Ekkor a fülembé szökött egy keresetlen mondat, egy kóbor kis mondatfoszlány. Azt sem lehetett megállapítani, végül is kitől eredt. Akkor hatolt a fülembé, amikor egy pillanatra az ablak irányába fordultam, és valahogy így szólt: – Az a vén kretén, nem sül le a bőr a képéről. – Halkan suttogetta valaki, kuncogás és sistergő harag is volt benne. Fogalmam sem volt a mondat háttéréről, és nehezen tudtam volna elvetni magamban a gyanakvást, hogy ez Angyal elvtárshoz fűződik. Azt is tudtam, hogy ez csak egy kóbor mondatka, egy idetévedő illetlenség, ami felett jobb, ha én most átsiklom. És azt a rossz sugallatot sem volt könnyű elvetni, hogy ennek a megjegyzésének nem véletlen az

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

elhangzása, éppen akkor, amikor én Etuskát veszem szemügyre, és amikor is nyilvánvaló, hogy a moslékkal kapcsolatos szavaim elsősorban neki szóltak.

De azt a mondatot Angyalról, még utólag sem tudom, hova helyezzem magamban.

4.Mesélő

Valóban, a Főszociban morcos lett a hangulat. Különösen az új főnök érkezése napjától számítottan változott a helyzet. Elárulom azt is, nagyon is ide tartozó adalék, hogy eddig Etuska egész jól működtette Végházát.

Eredeti végzettsége alapján mentálhigiénias ápolónő, de mellé elvégzett egy kórház-konyhafőnöki tanfolyamot, azóta az élelmezés és a mindenféle beszerzések felelőse. Etuska harminc éves. Jó ideje nem volt ő ágy mellé rendelve, és nem felügyelte kinn a kertben, a munkaterápiában részesülő ápoltakat, csak éppen önszorgalomból járkált köztük délutánonként, és faggatta őket az ebédről, a kényelmükről meg a hogylétükről.

Szóval egy napon, sokkal, de sokkal korábban Kristóf odaérkezte előtt, a nyakába varrtak minden beszerzési ügyet a Vicsorgóban, és ha már ő a felelős a beszerzésekért, mért ne lenne alkalmas egy időre ideiglenes vezetőnek is. Hiszen a működés a legfontosabb az átmeneti időszakokban, vélték a pártközpontban. Persze csak az ellátás biztonsága érdekében, és csupán ideiglenesen. Az orvosok amúgy sem akarták elvállalni a főnökséget, még rövid időre sem. Hogyisne, mondogatták az ápolóknak méltatlankodva.

Tehát Etuska aznap reggel tette le ideiglenes főnöksége terheit, amikor Kristóf megérkezett Végházára. Reménykedett, a helyzet fordulta ellenére, miért is ne, hogy majd Kristóf biztosít számára albérleti hozzájárulást. Hiszen az kicsinység, minden dolgozónak adható juttatás, és miért lenne ebben ő kivétel.

Mert ő a főnöki lakrészből nem térhet vissza a nővérszállóra, és nem költözhet semmiképpen Zsugor Mancival egy szobába. Na ezt az egyet nem kívánhatják tőle! E felindulás hatalmasodott el a lelkében, különösen, hogy arra a fránya és sok kellemetlenséget sejtető bemutatkozásra odament. Csupán azért, hogy az a törtető alak, a lélektanász ne mondhasa, hogy kivonja magát a további együttműködés alól. Különösképpen azért ne lehessen így, mert ő innen nem kíván lelépni, neki itt jól bejáratot a munkaköre. Küldetése van, a főzés, az ellátás gondos megszervezésével segíti az ide keveredett, szerencsétlen alakokat. Ezt a kis hitfélét még azelőttől dédelgette magában, hogy Angyal őt ideiglenes főnökké jelölte ki.

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

Felfoghatatlan, mi több elfogadhatatlan, hogy Angyal miféle hátsó szándékkal tette, amit tett. De a helyzet bonyolult, neki meg ajánlatos hallgatnia. Nem nyilváníthatja ki Angyalt érintő rosszallását. Ha lehet, senkinek. Jobb, ha hallgat a vén számár bizalmaskodásáról.

Igyekezve arra a bemutatkozásra, egyfolytában azt hajtogatta magában, hogy mennyivel nyugodtabb volt itt az élet Kristóf idejövetele előtt.

Szóval az ő kis sajtó hiányérzetétől nehezen bírt szabadulni.

De tényleg, az a helyzet, hogy Etuskát – egy személy kivételével – nagyon megkedvelték a munkatársak és az ápoltak. A főnök nélkülség állapota csendes harmóniává szelídült vele, alig pár nap alatt. Olyan kedvező állapotá, amit tovább nyújtani kívántak volna az ottaniak. Ha lehet, egy-két nappal is. De hát nagyon nem lehetett. Ha egyszer Angyal másként határozott.

Átvenni a Vicsorgó működtetését, na ez azért Etuskának nagyon zizikes dolognak tűnt először. Hiába, hogy a beszerzésről előtte már ő gondoskodott, és kedvezően alakította mindenki számára a beosztásokat. Tudott az ápoltak meg az ápolók viselkedésének a sajátosságairól, úgymond, meg leginkább arról mérte le a jól létüket, hogy mennyit és hogyan ettek, mit hagytak a tányéron, és miután ebédidő alatt szinte mindig közöttük lépdelt, beszélgetésbe is elegyedett velük. Jól felmérhette, így nagyon is közelről, hogy mire van szükségük, és mennyire vannak nyugodt állapotban, és délután, miután a munkát letették, még bement a barakkokba, ellenőrizte az éjjeliszekrényen álló teás kancsókat, a vacsorára kikészített zsemlyéket és sajtot, felvágottat. Aztán meg visszavonult a főnöki lakrészbe, ahonnan másnap reggelig ki sem mozdult.

De miért is tette volna! Az a szolgálati, vagy hát nevezzük úgy, hogy a főnöki lakás, kellően elkülönült Végháza foglalkoztató barakkjaitól és kórházak jellegű, kétemeletes főépületétől. A Végházára vezető bekötő úttól úgy tíz percnyi gyaloglásra, egy kis dombocsán kapott helyet, így a fekvése alapján is elvált a többi építménytől. Mondhatni rá, körpanorámás, családi ház formájú épület volt, a nagyépülettel szemben. Az egyik szobája – nappaliként funkcionálva – a távolabbi fenyvesekre nézett. Földig érő ablaka tulajdonképpen egy ajtó volt, amin kedvére kiléphetett a lakó a csöppnyi teraszra, onnan felüldülve szippanthatta magába a fenyvesek tiszta illatát, és hallhatta a fák nyikorgását a szélben, esténként pedig bámulhatott csendben a csillagok közé.

Gyönyörű ezt még elképzelni is, nemhogy belepottyanni, akár kinevezett főnökként, akár ideiglenes működtetőként is. Most akkor minek magyarázgassam, soroljam, hogy miért nem volt kedve Etuskának apró részletekkel bajmóldni, miután esténként elvonult e lakrészbe. Egyébként meg, ahogy már jeleztem, minden nagyon olajozottan, jól bejáratva működött a Vicsorgóban, éppen Etuskának köszönhetően. Semmi szükség nem volt fontoskodásokra.

Horváth Erzsébet: Moslékember (részlet a regényből)

A másik szoba egy apró háló volt, ahonnan a nem is túl távoli falucska házainak a tetőire lehetett látni, és persze az intézet bejáratára, az odavezető postaút szürke betoncsíkjára. Itt is kedvelte az üldögélést, esténként és kora reggelente.

E két helyiségen kívül nem sok minden volt a lakásban. Még egy keskeny folyosó, ami a bejáratától elvezetett az apró főzőfülke meg a fürdőszoba és a vécé felé. Mind a három helyiség a célszerűség és egyszerűség jegyében volt megoldva. A házban telefon is volt, a mindenkori főnök így délután, este, sőt éjjelente is átszólhatott az intézetbe, ha valamiről tájékozódni kívánt. Ráadásul a telefonhasználat ingyen járt a főnöknek, ami kiváltképp egy csodálatos adottság volt.

Rövid főnöksége alatt Etuska ritkán csörgött a külön vonaláról az orvosoknak meg az ápolóknak. Eleinte letről hívogatták őt a munkatársak, amiről aztán gyorsan leszoktak, miután a legtöbb felvetésükre egyszerű és gyakorlatias választ kaptak: valahogy így, intézzétek, ahogy tudjátok, mást én sem tehetnék. És a felmerült ügyek és kérdések szépen meg is oldódtak, napról napra. Délelőttönként beindult a szokásos üzem, a vizitélések lezajlottak hajnalban, majd a járó és dolgozóképes ápoltak elfoglalták munkaterületeiket. Legtöbben a gyakorlókertekben dolgoztak, zöldséget, krumplit termesztettek, meg virágokat gondoztak, a foglalkoztató barakkokban pedig ágsöprűt, posztó tarisnyákat készítettek. Volt karbantartó részleg is, ahol pár szakmunka képviseltette magát, mert mindig akadt a betegek között kőműves, asztalos, vízvezetékszerelő, villanyszerelő, akik a férfi ápolók irányításával végezték el a kisebb javításokat. Nagyokra meg itt ügysem tellett. Délután pedig, mint mindig is, az ápolók kiosztották szépen a gyógyszereket meg a vacsorát az ápoltaknak. Ekkortájt történtek a foglalkoztatások és egyéb vizsgálatok, a két orvos közreműködésével természetesen. És a kulturális programok, hogy azokat se feledjem, hiszen egyre inkább teret kaptak az intézetben. Zsugor Mancsi és Szeges Lili vehemens hozzáállásának köszönhetően. Minden napra akadt valami: filmvetítés, zenehallgatás, olvasgatás, kézművesség vagy agyagozás. Este pedig, a nagy társalgóba – ami ugye az étkező volt – gyűltek az ápoltak, és akár tizenegyig nézhették a tévét, ahogy persze nézték is.

Minek várták volna lelkesedéssel a Főszociban az új főnököt, amikor a változatlanság olyan jóleső volt. A legmegnyugtatóbban, a legzavartalanabban éppen Etuska testesített meg ennek a lehetőségét. A kis ideiglenes megbízása által. Valljuk meg őszintén, senki nem várta szívrepesve, meg sehogy sem Kristót. Annak ellenére sem, hogy az ő személyét a nagyfőnök olyan körütekintően választotta ki. Ezek után, ugye, nem csoda, ha kaján kárörvendéssel figyelték a dolgozók Kristóf első főnöki megnyilvánulásait, mondhatni, előre utálták.

Nahát ezért is volt, hogy Kristóf fancsali képpel tért meg munka után a főnöki házba.

De arra a Kristóf és Etuska közötti összeröffenésére sem számított senki, ami bekövetkezett, mindjárt az első reggelen. Elegánsnak éppen nem mondható módon zajlott ám ez. Azt azért megjegyzem.

Aznap Etuska két vaskos kulcsomót rakott a bejárati ajtó elé, még Kristófot is megelőzve hajnalban az intézetbe érkezéssel. Az ő utasítására takarította ki olyan alaposan Gizus a főnöki irodát, és ő intette, többször is, a takarítóasszonyt, nehogy zsörtölődve nyilvánuljon meg a lélektanász előtt. Mert legjobb, ha mindannyian óvatosan közelítenek hozzá, és úgy tesznek előtte, mintha mindent rendjén valónak tartanának, vagy legalább valamiféle közömbösséget színlelnének. Eleinte mindenképpen. Aztán majd kiderül, mit lehet tőle várni.

Etuska, miután a kínos bemutatkozás után visszatért a konyha részlegbe, sebtében ellenőrizte a lebbencsleves, pörkölt tarhonyával fogásokból álló ebéd előkészületeit. Kiadagolta a szükséges hagymát, száraztésztát. Aztán egy másik kék köpenyt felöltve, a tükör előtt megfésülködve, rászánta magát Kristóf felkeresésére. Úgy gondolta, egy szuszra előadja a kívánságát, nem bonyolódik bele a panaszkodásba, és nem köti semmiképpen a lélektanásznak az orrára, hogy miért nem akar Zsugor Mancival egy szobába költözni. Oda, a másodikra, ahol két kórtermet kineveztek szállónak. Egyikben a férfi, másikban a női ápolók kaphattak elszállásolást. Fürdőszoba, vécé és kis főzőfülke tartozott a szobákhoz. Négy ágy fért el bennük. A női szobában lakott Zsugor Mancsi Szeges Lilivel. És mielőtt ideiglenes főnökké tette Angyal, ő is ott lakott. Nem is érezte magát túl rosszul velük, de akkor más volt a helyzet. Azok az elszólások még nem történtek meg, amiknek nem volt semmiféle alapja. Ha csak nem a bámulás meg a ritkán megeső nagyfőnöki látogatások alkalmával a vállán és a hátán csúszkáló tapizás, ami elől ő azért, mondhatni, kellőképpen elhúzódott. És nem volt semmiféle félreérthető gesztusa. De ilyenek nem is kellettek Zsugor Mancinak, mert ő enélkül is ki bírta találni, hogy Etuska túlzottan negédes mosolyokat eregetett Angyal elvtárs felé, netán visszaél a helyzettel, azzal az ideiglenes főnöki helyzetével, ami csak úgy váratlanul pottyant a lábai elé.